תלמוד ירושלמי
(מנוקד ומפוסק על ידי דן בארי)

סדר מועד

מַסֶּכֶת רֹאשׁ הַשָּׁנָה פֶּרֶק ג

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,א]
הֲלָכָה א

רָאוּהוּ בֵּית דִּין וְכָל יִשְׂרָאֵל;
נֶחְקְרוּ הָעֵדִים,
וְלֹא הִסְפִּיקוּ לוֹמַר "מְקֻדָּשׁ" עַד שֶׁחֲשֵׁכָה,
הֲרֵי זֶה מְעֻבָּר.
רָאוּהוּ בֵּית דִּין בִּלְבַד,
יַעֲמְדוּ שְׁנַיִם וְיָעִידוּ לִפְנֵיהֶם, וְיֹאמְרוּ:
"מְקֻדָּשׁ, מְקֻדָּשׁ!"
רָאוּהוּ שְׁלֹשָׁה וְהֵן בֵּית דִּין,
יַעֲמְדוּ שְׁנַיִם וְיוֹשִׁיבוּ מֵחֲבֵרֵיהֶם אֵצֶל הַיָּחִיד,
וְיָעִידוּ בִּפְנֵיהֶם, וְיֹאמְרוּ:
"מְקֻדָּשׁ, מְקֻדָּשׁ!"
שֶׁאֵין הַיָּחִיד נֶאֱמָן עַל יְדֵי עַצְמוֹ.

[תלמוד]

כְּנִי מַתְנִיתָא:
אוֹ בֵית דִּין אוֹ כָל יִשְׂרָאֵל.
רַבִּי זְעוֹרָה, רַבִּי אֵימִי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
מְעַמְעֲמִין עַל הַנִּרְאֶה, לְעַבְּרוֹ, <מחעלמים>
וְאֵין מְעַמְעֲמִין עַל שֶׁלֹּא נִרְאֶה לְקַדְּשׁוֹ.
רַבִּי בָּא, רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
מְעַמְעֲמִין עַל שֶׁלֹּא נִרְאֶה, לְקַדְּשׁוֹ,
וְאֵין מְעַמְעֲמִין עַל הַנִּרְאֶה לְעַבְּרוֹ.

מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַבִּי זְעוֹרָה:
"רָאוּהוּ בֵּית דִּין וְכָל יִשְׂרָאֵל,
נֶחְקְרוּ הָעֵדִים,
וְלֹא הִסְפִּיקוּ לוֹמַר "מְקֻדָּשׁ" עַד שֶׁחֲשֵׁכָה,
הֲרֵי זֶה מְעֻבָּר."
מִפְּנֵי שֶׁחֲשֵׁכָה, הָא אִם לֹא חֲשֵׁכָה, לֹא!
הָדָא אָמְרָה,
אֵין מְעַמְעֲמִין עַל הַנִּרְאֶה לְעַבְּרוֹ.

מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַבִּי בָּא.
יָכוֹל, אִם הָיָה צָרִיךְ שְׁנֵי יָמִים,

נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי יָמִים?
תִּלְמֹד לוֹמַר ״יוֹם״,
אֵין לוֹ אֶלָּא יוֹם אֶחָד בִּלְבַד.
הָדָא אָמְרָה,
אֵין מְעַמְעֲמִין עַל שֶׁלֹּא נִרְאָה לְקַדְּשׁוֹ.

מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַבִּי בָּא.
יָכוֹל, כַּשֵּׁם שֶׁמְּעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַצֹּרֶךְ,
כָּךְ יְקַדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ מִפְּנֵי הַצֹּרֶךְ?
תִּלְמֹד לוֹמַר: (שְׁמוֹת יב,ב) ״הַחֹדֶשׁ״,
אַחַר הַחֹדֶשׁ הֵן הוֹלְכִין.
הָדָא אָמְרָה,
אֵין מְעַמְעֲמִין עַל שֶׁלֹּא נִרְאָה לְקַדְּשׁוֹ.

מַתְנִיתָה פְלִיגָא עַל רַבִּי זְעוֹרָה.
יָכוֹל, אִם לֹא נִרְאֲתָה הַלְּבָנָה לִשְׁנֵי יָמִים,
כָּךְ יְקַדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ לְאַחַר שְׁנֵי יָמִים?
תִּלְמֹד לוֹמַר: (וַיִּקְרָא כג,ד:ב) ״אֹתָם״, ״אֵלֶּה הֵם״,
אֵין אֵלֶּה מוֹעֲדַי, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִרְאֲתָה.
הָא אִם נִרְאֲתָה, לֹא!
הָדָא אָמְרָה,
אֵין מְעַמְעֲמִין עַל הַנִּרְאֶה לְעֵבְרוֹ.

חָוֹן בָּעֵי מֵימַר:
וְלָא פְלִיגִין:
מָה דְּאָמַר רַבִּי זְעוֹרָה, בִּשְׁאָר כָּל הֶחָדָשִׁים;
מָה דְּאָמַר רַבִּי בָּא, עַל נִיסָּן וְעַל תִּשְׁרִי.
רַבִּי אוֹמֵר:
נִיסָּן לֹא נִתְעַבֵּר מִיָּמָיו.
וְהָא תְנִינַן:
אִם בָּא חֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ!
אִם בָּא, לֹא בָּא.
רַב אָמַר:
תִּשְׁרִי לֹא נִתְעַבֵּר מִיָּמָיו.
וְהָא תְנִינַן:
אִם הָיָה הַחֹדֶשׁ מְעֻבָּר!
אִם הָיָה, לֹא הָיָה.

וּכְשֶׁקִּדְּשׁוּ אֶת הַשָּׁנָה בְּאוּשָׁא,
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן,
עָבַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁלְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה
וְאָמַר כְּדִבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי.
אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:
לֹא הָיִינוּ נְהוּגִין כֵּן בְּיַבְנֶה.
בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי,

עָבַר רַבִּי חֲנִינָה בְּנוֹ שֶׁלְּרַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי,
וְאָמַר כְּדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה.
אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:
כֵּן הָיִינוּ נוֹהֲגִין בִּיבָנֶה.
וְהָא תְּנֵי:
"קִדְּשׁוּהוּ בָּרִאשׁוֹן וּבַשֵּׁנִי"!
רַבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא:
אוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִתְקַלְקְלָה.
רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב:
מָהוּ בָּרִאשׁוֹן, מָהוּ בַּשֵּׁנִי?
שָׁנָה רִאשׁוֹנָה וְשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה.
וְהָא תְּנֵי:
"בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי"!

קִדְּשׁוּהוּ קֹדֶם לִזְמַנּוֹ אוֹ לְאַחַר עִבּוּרוֹ יוֹם אֶחָד,
יָכוֹל יְהֵא מְקֻדָּשׁ?
תַּלְמוּד לוֹמַר:
"אֹתָם", "אֹתָם", "אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי",
אֵין אֵלֶּה מוֹעֲדַי.
לִפְנֵי זְמַנּוֹ, עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה יוֹם;
לְאַחַר עִבּוּרוֹ, שְׁלוֹשִׁים וּשְׁנַיִם יוֹם.

וּמִנַּיִן שֶׁמְּעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה
עַל הַגָּלְיוֹת שֶׁעָלוּ וַאֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ?
תַּלְמוּד לוֹמַר:
(וַיִּקְרָא כג,ב) "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", "מוֹעֲדֵי",
עֲשֵׂה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת שֶׁיַּעֲשׂוּ אוֹתָן כָּל יִשְׂרָאֵל.
אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן:
וְהֵן שֶׁהִגִּיעוּ לְנָהָר פְּרָת.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא,
רַבִּי אֵימִי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה בַּר פַּזִּי:
קִדְּשׁוּהוּ וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ הָעֵדִים זוֹמְמִין,
הָרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ.
קָם רַבִּי יוֹסֵה עִם רַבִּי יְהוּדָה בַּר פַּזִּי,
אֲמַר לֵיהּ:
אַתְּ שְׁמַעְתְּ מִן אֲבוּךְ הָדָא מִלְּתָה? [674]
אֲמַר לֵיהּ:
כֵּן אָמַר אַבָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
אֵין מְדַקְדְּקִין בְּעֵדוּת הַחֹדֶשׁ.

בֵּית דִּין שֶׁרָאוּ אֶת הַהוֹרֵג,
אָמְרוּ:
אִם רוֹאִין אָנוּ אוֹתוֹ, אֵין אָנוּ מַכִּירִין אוֹתוֹ.
לֹא הָיוּ עוֹרְפִין, הִכְתִּיב:

(דִּבְרִים כא,ז) "וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ",
מִכָּל מָקוֹם, חֲרֵי רָאוּ!
בֵּית דִּין שֶׁרָאוּ אֶת הַהוֹרֵג,
אִית תַּנַּי:
יַעַמְדוּ שְׁנַיִם, וְיָעִידוּ לִפְנֵיהֶן.
אִית תַּנַּי:
יַעַמְדוּ כֻּלָּן, וְיָעִידוּ בְּמָקוֹם אַחֵר.
רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי בְּשֵׁם רַבִּי זְעוֹרָה:
כְּשֵׁם שֶׁהֵן חֲלוּקִין כָּאן,
כָּךְ הֵן חֲלוּקִין בְּעֵדוּת הַחֹדֶשׁ.

וַיָּקוּם חַד וְיֵתֵיב חַד, וַיָּקוּם חַד וְיֵתֵיב חַד!
שַׁנְיָה הִיא, שֶׁאֵין הָעֵד נַעֲשָׂה דַּיָּן.
כְּהָדָא:
רַב חוּנָה הֲוָה יָדַע שָׁהֲדוּ לְחַד בַּר נָשׁ,
אָזֵיל בָּעֵי מִדּוֹן קֳמוֹי, וּכְפַר בֵּיהּ.
אָמַר לֵיהּ רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַבִּי יִצְחָק:
בְּגִין דְּאַתְּ יָדַע דְּרַב חוּנָה בַּר נָשָׁא רַבָּה,
אַתְּ כְּפַר בֵּיהּ!
מָה אִלּוּ יֵזֵיל וְיִשְׁהַד עֲלָךְ קֳמֵי בֵית דִּין חוֹרָן?
אָמַר לֵיהּ רַב חוּנָה:
וְעָבְדִין כֵּן?
אָמַר לֵיהּ:
אִין.
וּשְׁרָא רַב חוּנָה גַּרְמֵיהּ מִן הָהוּא דַּיְנָא,
וַאֲזַל וְאַשְׁהַד עֲלוֹי קֳמֵי בֵית דִּין חוֹרָן.

קָרָא עָרַר עַל חֲתִימַת יְדֵי הָעֵדִים,
עַל חֲתִימַת יְדֵי הַדַּיָּנִין,
רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה:
רָצָה לְקַיֵּם בִּכְתַב יְדֵי הָעֵדִים, מְקַיֵּם;
בִּכְתַב יְדֵי הַדַּיָּנִין, מְקַיֵּם.
וַאֲנִי אוֹמֵר:
אֲפִלּוּ בְּעֵד אֶחָד, אֲפִלּוּ בְּדַיָּן אֶחָד, מְקַיֵּם.

בְּיוֹמוֹי דְּרַבִּי אַבָּהוּ,
אֲתוֹן בָּעַיי מֵימַר "גּוֹאֲלֵנוּ",
וְאָמְרִין "גְּאָלָתָנוּ", וְקַבְּלוּן.
בְּיוֹמוֹי דְּרַבִּי בְּרֶכְיָה אִשְׁתַּתְּקוּן.
אָמַר לוֹן:
שְׁמַעְתּוּן דְּאִתְקַדַּשׁ יַרְחָא?
וְאַרְכִּינוּן בְּרָאשֵׁיהוֹן, וְקַבְּלוּן.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,ב]
הֲלָכָה ב

כָּל הַשּׁוֹפָרוֹת כְּשֵׁרִין חוּץ מִשֶּׁלַּפָּרָה,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָרֶן.
אָמַר רִבִּי יוֹסֵה:
וַהֲלֹא כָּל הַשּׁוֹפָרוֹת נִקְרְאוּ קָרֶן,
שֶׁנֶּאֱמַר: (יהושע ו,ה)
"וְהָיָה בִּמְשֹׁךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל,
כִּשְׁמָעֲכֶם אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר".

[תלמוד]

הֲוֹון בָּעֵי מֵימַר:
וְלָא פְלִיגִין:
אַשְׁכַּח תָּנֵי:
רַבִּי יוֹסֵה מַכְשִׁיר בְּשֶׁלַּפָּרָה,
וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין.
מָה טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה?
(יְהוֹשֻׁעַ ו,ה) "וְהָיָה בִּמְשֹׁךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל".
מָה טַעְמוֹן דְּרַבָּנִין?
(תְּהִלִּים סט,לב) "וְתִיטַב לַיי מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס",
'מקרן' כְּתִיב.
וְרַבָּנִין?
כָּל הַשּׁוֹפָרוֹת נִקְרְאוּ קָרֶן וְנִקְרְאוּ שׁוֹפָר,
חוּץ מִשֶּׁלַּפָּרָה, שֶׁנִּקְרָא קָרֶן וְלֹא נִקְרָא שׁוֹפָר.
הָתִיבוּן:
הָרֵי שֶׁלַּיָּעֵל,
הָרֵי אֵינוֹ קָרוּי לֹא קָרֶן וְלֹא שׁוֹפָר!
מָה כַדּוּן?
כָּהִיא דְּאָמַר רַבִּי לֵוִי:
שֶׁנֶּאֱמַר הִיא, שֶׁאֵין קֶטֶגּוֹר נַעֲשָׂה סָנֵגוֹר.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,ג]
הֲלָכָה ג

שׁוֹפָר שֶׁלְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלַּיָּעֵל פָּשׁוּט,
וּפִיו מְצֻפֶּה זָהָב,
וּשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת מִן הַצְּדָדִין.
שׁוֹפָר מֵאֲרִיךְ וַחֲצוֹצְרוֹת מְקַצְּרוֹת,
שֶׁמִּצְוַת הַיּוֹם בַּשּׁוֹפָר.

[תלמוד]

אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
כְּדֵי שֶׁיִּפְשְׁטוּ לִבָּם בַּתְּשׁוּבָה.
"פִּיו מְצֻפֶּה זָהָב".

צְפָּהוּ זָהָב מִבִּפְנִים, פָּסוּל;
מִבַּחוּץ, כָּשֵׁר.
צְפָּהוּ מִקּוֹם הַנָּחַת פִּיו,
אוֹ שֶׁהָיָה קוֹלוֹ עָבֶה מֵחֲמַת הַצִּפּוּי, פָּסוּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
הָדָא אָמְרָה,
פִּשּׁוּטָה שֶׁשָּׁמַע מִקְּצָתָהּ מִן הַמִּתְעַסֵּק,
לֹא יָצָא.
וְהָיִי דָא אָמְרָה דָא? <ואיזו אומרת זו>
"תָּקַע בְּרֹאשׁוֹנָה וּמָשַׁךְ בַּשְּׁנִיָּה בִּשְׁתַּיִם,
אֵין בְּיָדוֹ אֶלָּא אַחַת"!
רַבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעוֹרָה:
אֲפִלּוּ אַחַת אֵין בְּיָדוֹ.
לָמָּה?
רֹאשָׁהּ גַּבֵּי סוֹפָהּ מִצְטָרֵף,
וְסוֹפָהּ גַּבֵּי רֹאשָׁהּ מִצְטָרֵף.
לָא רֹאשָׁהּ אִית לַהּ סוֹף,
וְלָא סוֹפָהּ אִית לַהּ רֹאשׁ.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,ד]
הֲלָכָה ד

וּבְתַעְנִיּוֹת שֶׁלַּזְּכָרִים כְּפוּפִין,
וּפִיו מְצֻפֶּה כֶּסֶף,
וּשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת בָּאֶמְצַע.
שׁוֹפָר מִקְצַר וַחֲצוֹצְרוֹת מַאֲרִיכוֹת,
שֶׁמִּצְוַת הַיּוֹם בַּחֲצוֹצְרוֹת.

[תלמוד]

אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
כְּדֵי שֶׁיְּכַפּוּ אֶת לִבָּם בַּתְּפִלָּה.
קֳמֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי תָּקְעִין בְּתַעְנִיתָא.
רַבִּי יוֹסֵה בָּעֵי:
וְיִתְקְעוּן קֳמוֹי בַּחֲצוֹצְרָתָא!
וְלָא שְׁמִיעַ הִתְנֵי:
"חֲצוֹצְרוֹת בַּמִּקְדָּשׁ, אֵין חֲצוֹצְרוֹת בַּגְּבוּלִין"!
וְיִתְפַּלְּלוּ לְפָנָיו עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע!
כְּהָדָא:
רַבִּי יוֹחָנָן מִתְפַּלֵּל בְּתִשְׁעָה בְּאָב עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע,
וּמְפַקֵּד לְתַלְמִידוֹי:
לָא תֵילְפוּן מִנִּי הָדֵן עוֹבָדָה,
הֵצֵרִיכָה לִי: <כי מסופקת לי>
אֶבֶל הוּא? תַּעֲנִית צִבּוּר הוּא?

רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
אֵינוֹ תַּעֲנִית צִבּוּר.
רַבִּי יוֹנָה,
רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
אֲבָל הוּא, אֵינוֹ תַּעֲנִית צִבּוּר.
אָמַר רַבִּי זְעוֹרָה:
מִלְּתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרָה,
יָחִיד בְּתִשְׁעָה בְּאָב מִתְפַּלֵּל עַרְבִּית.
לָא אָמַר אֶלָּא עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע, הָא עַרְבִּית לָא. [675]

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,ה]
הֲלָכָה ה

שָׁוֶה הַיּוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לִתְקִיעָה וּלְבִרְכוֹת.
רְבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה תּוֹקְעִין בִּשְׁלַזְכָּרִים,
וּבַיּוֹבֵל בִּשְׁלַיָּעֵלִים.

[תלמוד]

(וַיִּקְרָא כג,כב) "אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם", אֵלּוּ מַלְכִיּוֹת.
"זִכָּרוֹן", אֵלּוּ הַזִּכְרוֹנוֹת.
"תְּרוּעָה", אֵלּוּ הַשּׁוֹפָרוֹת.
עַד כַּמָּה רֹאשׁ הַשָּׁנָה. יוֹבֵל?
(וַיִּקְרָא כה,ט) "וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה
בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים",
שֶׁאֵין תַּלְמִד לוֹמַר "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי";
מַה תַּלְמִד לוֹמַר "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי"?
אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
הֱוֵי עוֹשֶׂה בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ.
מַה כָּאן מַלְכִיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת,
אַף כָּאן מַלְכִיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת.

מִנַּיִן שֶׁהִיא פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ?
תַּלְמִד לוֹמַר (וַיִּקְרָא כה,ט) "וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר"
וּמִנַּיִן שֶׁהִיא פְּשׁוּטָה לְאַחֲרֶיהָ?
תַּלְמִד לוֹמַר (וַיִּקְרָא כה,ט) "תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר",
עַד כַּמָּה יוֹבֵל; רֹאשׁ הַשָּׁנָה?
(וַיִּקְרָא כה,ט) "וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה
בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים",
שֶׁאֵין תַּלְמִד לוֹמַר "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי";
מַה תַּלְמִד לוֹמַר "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי"?
אֶלָּא מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי,
כְּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ.
מַה כָּאן תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ וְתוֹקֵעַ,

אַף כָּאן תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ וְתוֹקֵעַ.

מִנַּיִן שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ?
תַּלְמוּד לוֹמַר
(בְּמִדְבַּר כט,א) "יוֹם תְּרוּעָה
(וַיִּקְרָא כג,כד) "זִכְרוֹן תְּרוּעָה
(וַיִּקְרָא כה,ט) "שׁוֹפַר תְּרוּעָה
עַד כַּדּוֹן כְּרַבִּי עֲקִיבָה. כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל?
תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
(בְּמִדְבַּר י,ה) "וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה",
"וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שֵׁנִית",
(בְּמִדְבַּר י,ו) "תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם",
אֵין תְּיִמַּר הֵיא תְּקִיעָה הֵיא תְּרוּעָה,
וְהָכְתִיב:
(בְּמִדְבַּר י,ז) "וּבְהַקָּהִיל אֶת הַקָּהָל, תִּתְקְעוּ וְלֹא תָרִיעוּ"!

(וַיִּקְרָא כה,י) "יוֹבֵל",
אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִשְׁמִיטוּ,
אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא תָקְעוּ בַּשּׁוֹפָר.
אוֹ יָכוֹל אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁלְּחוּ עֲבָדִים?
תַּלְמוּד לוֹמַר "הִיא".
דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָה.
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
"יוֹבֵל",
אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִשְׁמִיטוּ,
אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁלְּחוּ עֲבָדִים.
אוֹ יָכוֹל אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא תָקְעוּ בַּשּׁוֹפָר?
תַּלְמוּד לוֹמַר "הִיא".
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
מֵאַחַר שֶׁהַכָּתוּב תּוֹלֶה אוֹתָהּ לְעִנְיַן תְּקִיעַת שׁוֹפָר,
וְכָתוּב אַחֵר תּוֹלֶה אוֹתָהּ לְעִנְיַן שִׁלּוּחַ עֲבָדִים,
מִפְּנֵי מָה אֲנִי אוֹמֵר:
יוֹבֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁלּוּחַ עֲבָדִים?
שֶׁאֶפְשָׁר לַיּוֹבֵל בְּלֹא שִׁלּוּחַ עֲבָדִים,
אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לַיּוֹבֵל שֶׁלֹּא בִּתְקִיעַת שׁוֹפָר.
דָּבָר אַחֵר:
תְּקִיעַת שׁוֹפָר תְּלוּיָה בְּבֵית דִּין,
וְשִׁלּוּחַ עֲבָדִים תָּלוּי בְּכָל אָדָם.

וְאָתְיָא כְּהִיא דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק:
(שְׁמוֹת ו,יג) "וַיְדַבֵּר יי אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן,
וַיְצַוֵּם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל",
עַל מַה צִוָּם?
עַל פָּרָשַׁת שִׁלּוּחַ עֲבָדִים.
וְאָתְיָא כְּהִיא דְּאָמַר רַבִּי הִלָּא:

לֹא נֶעֱנְשׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא עַל פָּרָשַׁת שִׁלּוּחַ עֲבָדִים.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יִרְמְיָה לד,יג) "מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים,
תְּשַׁלְּחוּ אִישׁ אֶת אָחִיו הָעִבְרִי אֲשֶׁר יִמָּכֵר לְךָ,
וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים, וְשִׁלַּחְתּוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ".

תְּנֵי בְשֵׁם רַבִּי נְחֶמְיָה:
(מִשְׁלֵי לא,יד) "הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר,
מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ".
דִּבְרֵי תוֹרָה עֲנִיִּים בִּמְקוֹמָן וַעֲשִׁירִים בְּמָקוֹם אַחֵר.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָא וְרַבִּי יַסָּא,
אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים,
קִדּוּשׁ בֵּית דִּין וּתְקִיעַת שׁוֹפָר וְהַשְׁמֵט כְּסָפִים.
נִיחָא קִדּוּשׁ בֵּית דִּין וּתְקִיעַת שׁוֹפָר,
הַשְׁמֵט כְּסָפִים, לֹא בְסוֹף הֵן מַשְׁמִיטִין?
רַבִּי זְעוֹרָה שָׁמַע לַהּ מִן הָדָא:
(דָּנִיֵּאל י,יב) "וַיֹּאמֶר אֵלַי:
אַל תִּירָא דָנִיֵּאל, כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן,
אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ,
נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ".
כְּבָר נִשְׁמְעוּ דִּבְרֶיךָ.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה,
כְּדֵי לִתֵּן אֶת הַמָּצוּי עַל הַמָּצוּי,
וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מָצוּי עַל שֶׁאֵינוֹ מָצוּי.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,ו]
הֲלָכָה ו

שׁוֹפָר שֶׁנִּסְדַּק וְדִבְּקוֹ, פָּסוּל.
דִּבֵּק שִׁבְרֵי שׁוֹפָרוֹת, פָּסוּל.
נִקֵּב וּסְתָמוֹ,
אִם עִכֵּב אֶת הַתְּקִיעָה, פָּסוּל,
וְאִם לָאו, כָּשֵׁר.

[תַּלְמוּד]

"שׁוֹפָר שֶׁנִּסְדַּק וְדִבְּקוֹ, פָּסוּל".
לְמִי נִצְרְכָה?
לְרַבִּי נָתָן.
"דִּבֵּק שִׁבְרֵי שׁוֹפָרוֹת, פָּסוּל".
עוֹד הִיא דְּרַבִּי נָתָן.
"נִקֵּב וּסְתָמוֹ",
רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:

דְּרַבִּי נָתָן הִיא, דְּתָנֵי:
נִקַּב וּסְתָמוֹ, בֵּין בִּמְינוֹ, בֵּין שֶׁלֹּא בִמְינוֹ,
אִם מְעַכֵּב אֶת הַתְּקִיעָה, פָּסוּל;
אִם לָאו, כָּשֵׁר.
רַבִּי נָתָן אוֹמֵר:
בִּמְינוֹ, כָּשֵׁר;
שֶׁלֹּא בִמְינוֹ, פָּסוּל.
רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
כְּנֵי מַתְנִיתָה:
״אִם הָיָה מְעַכֵּב אֶת הַתְּקִיעָה, פָּסוּל;
וְאִם לָאו, כָּשֵׁר.״
רַבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעוֹרָה:
וְהוּא שֶׁסְּתָמוֹ,
אֲבָל אִם לֹא סְתָמוֹ, כָּשֵׁר,
שֶׁכָּל הַקּוֹלוֹת כְּשֵׁרִין בַּשּׁוֹפָר.
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר:
אַבָּא בַּר בָּא שָׁאַל לְרַבִּי:
שׁוֹפָר קָדוּחַ מָהוּ?
אָמַר לֵיהּ: [676]
כַּזֶּה תּוֹקְעִין בְּיַבְנֶה.
רַבִּי בָּא בְּעִי קֳמֵי רַב:
שׁוֹפָר קָדוּחַ מָהוּ?
כַּזֶּה תּוֹקְעִין בְּעֵינַי טָב.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,ז]
הֲלָכָה ז

הַתּוֹקֵעַ לְתוֹךְ הַבּוֹר,
אוֹ לְתוֹךְ הַדּוּת, אוֹ לְתוֹךְ הַפִּיתוֹס,
אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע, יָצָא,
וְאִם קוֹל הֲבָרָה שָׁמַע, לֹא יָצָא.
וְכֵן מִי שֶׁהָיָה עוֹבֵר אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת,
אוֹ שֶׁהָיָה בֵּיתוֹ סָמוּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת,
וְשָׁמַע קוֹל שׁוֹפָר אוֹ קוֹל מְגִלָּה,
אִם כִּוֵּן לִבּוֹ, יָצָא,
וְאִם לָאו, לֹא יָצָא;
אַף עַל פִּי שֶׁזֶּה שָׁמַע וְזֶה שָׁמַע,
זֶה כִוֵּן לִבּוֹ, וְזֶה לֹא כִוֵּן לִבּוֹ.

[תלמוד]

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה:
לֹא אָמַר אֶלָּא ״וְכֵן מִי שֶׁהָיָה עוֹבֵר״.
הָא אִם עָמַד, חֲזָקָה כִּוֵּן.

״נָתַן שׁוֹפָר בְּתוֹךְ שׁוֹפָר וְתָקַע
אִם קוֹל הַפְּנִימִי שָׁמַע, יָצָא;
אִם קוֹל חִיצוֹן שָׁמַע, לֹא יָצָא.״
רַבִּי אֲבִינָא בְּעִי:
הֲפָכוֹ מָהוּ?
נִשְׁמְעֶנָּהּ מִן הָדָא:
גֵּרְדוֹ מִבִּפְנִים, פָּסוּל;
מִבַּחוּץ, כָּשֵׁר.
לֹא אָמַר אֶלָּא ״גֵּרְדוֹ״;
הָא אִם הֲפָכוֹ, פָּסוּל.
מַה בֵּין זֶה לָזֶה?
זֶה בִּטֵּל חֲלָלוֹ, וְזֶה לֹא בִּטֵּל חֲלָלוֹ.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,ח 1]
הֲלָכָה ח

(שמות יז,יא) ״וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ,
וְגָבַר יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ, וְגָבַר עֲמָלֵק.״
וְכִי יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה עוֹשׂוֹת מִלְחָמָה,
אוֹ שׁוֹבְרוֹת מִלְחָמָה?
אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִין כְּלַפֵּי לְמַעְלָן,
וּמְכַוְּנִין לִבָּן לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם,
הֵן מִתְגַּבְּרִין,
וְאִם לָאו, הָיוּ נוֹפְלִין.

[תלמוד]

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר:
עֲמָלֵק, כּוֹשְׁפָן הָיָה.
מֶה הָיָה עוֹשֶׂה?
הָיָה מַעֲמִיד בְּנֵי אָדָם בְּיוֹם גִּינֵּיסְיָא שֶׁלָּהֶם,
לוֹמַר: <*ביום ההולדת*>
לֹא בִמְהֵרָה אָדָם נוֹפֵל בְּיוֹם גִּינֵּיסְיָא שֶׁלּוֹ.
מֶה עָשָׂה מֹשֶׁה?
עֵרְבֵּב אֶת הַמַּזָּלוֹת.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(חבקוק ג,יא) ״שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה״.
וּכְתִיב:
(חבקוק ג,י) ״נָתַן תְּהוֹם קוֹלוֹ, רוֹם יָדָיו נָשָׂא״
מֵ״רוֹם יָדָיו נָשָׂא״, ״נָתַן תְּהוֹם קוֹלוֹ״.

שְׁמוּאֵל אָמַר:
(דניאל ח,יב) ״וְצָבָא תִּנָּתֵן עַל הַתָּמִיד בְּפָשַׁע״,
בְּפִשְׁעָהּ שֶׁל תּוֹרָה.
״וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה״

אֵימָתַי שֶׁיִּשְׂרָאֵל מַשְׁלִיכִין דִּבְרֵי תוֹרָה לָאָרֶץ,
הַמַּלְכוּת הָרְשָׁעָה הַזֹּאת גּוֹזֶרֶת וּמַצְלַחַת.
מָה טַעְמָא?
"וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה וְעָשְׂתָה וְהִצְלִיחָה",
וְאֵין אֱמֶת אֶלָּא תּוֹרָה.
הֵיךְ מָה דְּאַתְּ אָמַר:
(מִשְׁלֵי כג,כג) "אֱמֶת קְנֵה וְאַל תִּמְכֹּר,
חָכְמָה וּמוּסָר וּבִינָה".
אָמַר רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי:
(הוֹשֵׁעַ ח,ג) "זָנַח יִשְׂרָאֵל טוֹב, אוֹיֵב יִרְדְּפוֹ",
וְאֵין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה.
הֵיךְ מָה דְּאַתְּ אָמַר:
(מִשְׁלֵי ד,ב) "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם,
תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ".

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,ח 2]
הֲלָכָה ט

וְכֵיוֹצֵא בוֹ: (במדבר כא,ח)
"וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה:
עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס,
וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ, וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי".
וְכִי נָחָשׁ מֵמִית וּמְחַיֶּה?
אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִין כְּלַפֵּי לְמַעְלָן,
וּמְשַׁעְבְּדִין אֶת לִבָּן לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם,
הָיוּ מִתְרַפְּאִין,
וְאִם לָאו, הָיוּ נְמוֹקִין.

[תלמוד]

אָמַר רַבִּי יַסָּא:
בְּאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת נֶאֱמַר "עֲשֵׂה לְךָ".
בִּשְׁלֹשָׁה פֵּרַשׁ, וְאֶחָד לֹא פֵּרַשׁ:
(בְּרֵאשִׁית ו,יג) "עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹפֶר",
(בְּמִדְבָּר י,א) "עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף",
(יְהוֹשֻׁעַ ה,ב) "עֲשֵׂה לְךָ חַרְבוֹת צֻרִים",
(בְּמִדְבָּר כא,ח) "עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף", לֹא פֵּרַשׁ.
אָמַר מֹשֶׁה, עִקָּרָה לֹא נָחָשׁ הוּא?
לְפִיכָךְ, (בְּמִדְבָּר כא,ט) "וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחַשׁ נְחֹשֶׁת".

מִכָּן הָיָה רַבִּי מֵאִיר דּוֹרֵשׁ שֵׁמוֹת.
חַד בַּר נָשׁ הֲוָה שְׁמֵיהּ כִּידּוֹר.
אָמַר לוֹן רַבִּי מֵאִיר:
"הָבוּ לְכִדּוֹן מִנֵּיהּ, <הזהרו ממנו. ליידן: הוּבָּא לכדן>
בַּר נָשׁ בִּישׁ הוּא!

(דְּבָרִים לב,כ) ״כִּי דוֹר תַּהְפֻּכֹת הֵמָּה״.

רַבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רַבִּי חֲמָא בִּירַבִּי חֲנִינָה:
׳וְהָיָה הַנָּשׁוּךְ׳, אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא:
(בְּמִדְבַּר כא,ח) ״וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ״,
אֲפִלּוּ נְשִׁיכַת כֶּלֶב, אֲפִלּוּ נְשִׁיכַת חֲמוֹר.
וְלָא דָמְיָא.
נְשִׁיכַת כֶּלֶב, ״וְרָאָה״;
נְשִׁיכָה נָחָשׁ, ״וְהִבִּיט״.
רַבִּי יוּדָה גּוֹזְרָיָא בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא:
נְשִׁיכַת כֶּלֶב, שֶׁאֵינוֹ מֵמִית, ״וְרָאָה״;
נְשִׁיכַת נָחָשׁ, שֶׁהוּא מֵמִית, ״וְהִבִּיט״.
וְרַבָּנִין אָמְרִין:
נְשִׁיכַת כֶּלֶב, שֶׁאֵינוֹ מְחַלְחֵל, ״וְרָאָה״;
נְשִׁיכַת נָחָשׁ, שֶׁהוּא מְחַלְחֵל, ״וְהִבִּיט״.

[רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג,ח 3]
הֲלָכָה י

חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן
אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן.
זֶה הַכְּלָל:
כָּל שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בַּדָּבָר,
אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן.

[תלמוד]

תְּנֵי:
אֲבָל אָמְרוּ:
אִשָּׁה מְבָרֶכֶת לְבַעְלָהּ,
עֶבֶד לְרַבּוֹ, בֵּן לְאָבִיו.
נִיחָא אִשָּׁה מְבָרֶכֶת לְבַעְלָהּ, עֶבֶד לְרַבּוֹ.
קָטָן לְאָבִיו!
לֹא כֵן אָמַר רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה בֵּרַבִּי נְהוֹרַי:
״כָּל שֶׁאָמְרוּ בַּקָּטָן, כְּדֵי לְחַנְּכוֹ״?
תִּפָּתֵר בְּעוֹנָה אַחֲרֵיהֶן.
כְּהִי דְתְנֵינַן תַּמָּן:
״מִי שֶׁהָיָה עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָטָן מַקְרִים אוֹתוֹ,
עוֹנָה אַחֲרֵיהֶם מַה שֶּׁהֵם אוֹמְרִים,
וּתְהֵא לוֹ מְאֵרָה.״ <קללה>
תָּבוֹא מְאֵרָה לְבֶן עֶשְׂרִים שֶׁצָּרִיךְ לְבֶן עֶשֶׂר.

סוף פרק ג ראש השנה